

ZHŌU DŪNYÍ'S FILOSOFI *Tàijítú shuō* och konfuciansk metafysik

När kinesisk filosofi introduceras i västerländsk litteratur är det ofta den tidiga perioden som betonas, dvs. de tankeströmningar som uppstod under De stridande staternas tid (481–221 f. Kr.), då kända filosofer som Konfucius (551–479 f. Kr.) och Mencius (372–289 f. Kr.) verkade. Den tidigaste fasen i kinesisk filosofi är förstas av stor betydelse då den lade grunden för senare kinesisk kultur och tänkande. Däremot ger en för stark betoning på denna period lätt intrycket att kinesisk filosofi i princip upphörde efter detta. Sällan betonas de filosofiska strömningar som kom senare under historien. I och med buddhismens inträde i Kina introducerades en hel del nya begrepp och frågeställningar, som tidigare inte hade haft särskilt central plats i filosofin. För konfucianismen innebar detta att man sökte komplettera den tidiga världstillvända moralinriktade filosofin med ontologiska och kosmologiska spekulationer. Den konfucianska rörelse som sökte besvara dessa frågor växte fram under Sòngdynastin (960–1279) och går i väst ofta under namnet neokonfucianism, vilket på kinesiska motsvaras av de två termerna *lǐxué* (ibland kallat *dàoxué*) och *xīnxué*. Zhōu Dūnyí (1017–1073) brukar ofta betraktas som grundaren av neokonfucianismen. Zhōu Dūnyí's tankegångar lade grunden för senare kända neokonfucianer som bröderna Chēng (Chēng Hào 1032–1085 och Chēng Yí 1033–1107) och Zhū Xī (1130–1200).

Zhōu Dūnyí skrev endast två korta filosofiska verk under sitt liv: *Tàijítú shuō* (Förklaring av *Tàijí* diagrammet) och *Tōng shū* (Tränga in i Förändringarnas bok). *Tàijítú shuō* är en förklaring av *Tàijítú* (*Tàijí* diagrammet) – en grafisk framställning av världens uppkomst och utveckling – och betraktas som Zhōu Dūnyí's viktigaste bidrag till Sòngdynastiens filosofi. I detta verk presenteras för första gången i Kinas historia en systematisk framställning av världens uppkomst och utveckling. Zhōu Dūnyí förenade tidiga konfucianska tankegångar, som de presenteras i texter som *Yìjīng* (Förändringarnas bok) och *Zhōngyōng* (Läran om medelvägen) med metafysiska spekulationer inspirerade av buddhistiska och daoistiska tankegångar. Flera av de för neokonfucianismen centrala begreppen, såsom *tàijí* (ung. "yttersta, ultimata"), *lǐ* ("princip"), *qì* (ung. "vital kraft, kreativitet"), *xìng* ("natur, beskaffenhet") etc., förekommer i Zhōu Dūnyí's filosofi, och hans tankegångar anses allmänt ha stort inflytande på senare konfucianska tänkare. I följande artikel presenteras hans centrala tankar, som de framställs i texten *Tàijítú shuō*.

1. TÀIJÍTÚ

Under Zhōu Dūnyís tid fanns det redan en del daoistiska utövare som använde sig av grafiska framställningar – så kallade *tú* (diagram) – för att förmedla daoistiska sanningar och trodde att de personer som fick ta del av denna undervisning lättare kunde nå odödlighet, ett av målen med den tidens daoistiska praktik. Enligt historien lyckades Zhōu Dūnyí komma över ett av dessa diagram och använde det för att uttrycka sina egna tankar om världens och det mänskliga samhällets uppkomst. Enligt de flesta historikerna kommer Zhōu Dūnyís *Tàijítú* ursprungligen från den daoistiska mästaren Chén Tuáns (ung. 906–989) diagram *Wújí tú*, som användes för att skildra den inre alkemin i daoismen. Zhōu Dūnyí använde sig av samma diagram för att presentera kosmologiska tankar. Zhōu Dūnyí och Chén Tuáns diagram består av fem figurer, som var och en är försedd med en enkel förklaring. Figurerna i de båda diagrammen är identiska, men förklaringarna skiljer sig åt. Bilden nedan visar Zhōu Dūnyís *Tàijítú*:

Första figuren uppifrån visar en vit cirkel med texten "*wújí* är *tàijí*", denna figur syftar på det urtillstånd i kinesisk kosmologi då himlen, jorden och de tio tusen tingen ännu inte har separerats utan befinner sig i ett kaotiskt enhetstillstånd. Begreppet *tàijí* syftar just på detta enhetstillstånd. Andra figuren visar vita och svarta linjer som överlappar varandra, förklaringen lyder "*yáng* rör sig och *yīn* vilar". Då urtillståndet i *tàijí* sätts i rörelse uppstår *yáng* (rörelse), då *yángs* rörelse når sin maxpunkt övergår rörelsen i stället i vila och *yīn* (stillhet) uppstår. Kineserna tänkte sig ofta världen som bestående av relationer mellan ting, vars växelverkan generar de tio tusen tingen och driver förändringen i naturen. Den aspekt av detta som beskrivs ovan betecknas som "när tingen når sin maxpunkt övergår de i sin motsats" (*wù jí ér bì fǎn*).

Tredje figuren visar de fem faserna (*wǔxíng*). Föreningen och växelverkan mellan *yīn* och *yáng* ger upphov till fem materiella urämnen, vilkas samspel ger upphov till allting i världen: vatten, eld, trä, metall, och jord. I Zhōu Dūnyís kosmologi är de fem faserna en utveckling av *yīn-yáng* teorin. Alla fenomen i tillvaron är produkter av rörelsen och spelet mellan de fem faserna.

Fjärde figuren är återigen en vit cirkel. Förklaringen lyder "*qián*s väg skapar det maskulina" och "*kūn*s väg skapar det feminina", vilka båda är citat från *Yìjīng* (Förändringarnas bok). *Qián* och *kūn* är namnen på de första två hexagrammen i *Yìjīng*. Hexagrammet *qián* representerar den rena *yáng* energin som initierar universums rörelse, betydelsen av hexagrammet är "energisk, kraftfull, skapande, maskulin" etc. Hexagrammet *kūn* representerar den rena *yīn* energin som kompletterar och fullbordar tingen i världen, betydelsen av hexagrammet är "mild, mottagande, feminin" etc. Med denna figur betonar Zhōu Dūnyí människan (män och kvinnor) som en central del i skapelsekedjan.

Eftersom det maskulina och det feminina (i förlängningen män och kvinnor) är en integrerad del av den naturliga skapelseprocessen, uppstår som en konsekvens av dessa två också de sociala normer som styr mänskliga relationer. Dessa ses också som ett utflöde ur *tàijí* och växelverkan mellan *yīn* och *yáng*, de är inte enbart sociala konstruktioner i samhället. Sociala normer och moraliska dygder representerar människans väg (*réndào*), vilken står i direkt relation till och har sin motsvarighet i himlens väg (*tiāndào*). Sambandet mellan metafysik och moral förtydligas av Zhōu Dūnyís förklaring av *Tàijítú* – *Tàijítú shuō*.

2. TÀIJÍTÚ SHUŌ

Tàijítú shuō består på kinesiska av 256 tecken som förklarar innebörden i *Tàijítú*. Nedan diskuteras några av de centrala tankarna och passagerna i texten.¹ Den kan i stora drag delas upp i två delar, den första diskuterar kosmologi, hur världen och människan uppkom, den andra delen diskuterar moral.

A. *Wújí* är *tàijí* (*wújí ér tàijí*). Detta är inledningsfrasen i *Tàijítú shuō*, vilken, som vi sett ovan, också är förklaringen till första figuren i *Tàijítú*. Frasen har gett upphov till mer diskussion och meningsskiljaktigheter än något annat koncept eller passage i texten. Begreppet *wújí* syftar på det formlösa tillstånd som sägs vara universums urtillstånd, det tillstånd som föregår *tàijí*. Begreppet förekom första gången i den daoistiska klassikern *Dàodé jīng* och är troligtvis en daoistisk influens. Begreppet *tàijí* dyker upp första gången i *Yījīng* och syftar i skapelseprocessen på det enhetstillstånd då *yīn* och *yáng* ännu inte separerats (se ovan).

Enligt Qīng dynastins (1644–1911) filologer bör den kinesiska frasen *wújí ér tàijí* ursprungligen ha varit "*zì wújí ér wéi tàijí*", "ur *wújí* uppstår *tàijí*". Enligt denna uppfattning reviderades Zhōu Dūnyís ursprungliga text av Zhūxī² (1130–1200) för att bättre passa hans egen filosofi. Det finns huvudsakligen två tolkningar av frasen ovan:

(a) Att *wújí* och *tàijí* är identiska. Denna tolkning representeras av Zhūxī. Enligt honom är *tàijí* universums urtillstånd och han är emot att postulera något tillstånd eller någon substans som föregår *tàijí*. Frasen "*wújí* är *tàijí*" betonar endast den formlösa aspekten hos *tàijí*. *Tàijí* ses alltså som ett formlost urtillstånd varur tillvarons mångfald så småningom uppkommer. Zhū Xī förklarar det som att *tàijí* är formlost men besitter *lǐ*,³ frasen "*wújí* är *tàijí*" betonar endast denna formlösa aspekt av *tàijí*.

(b) Att *wújí* och *tàijí* inte är identiska utan representerar två faser i skapelsekedjan där *wújí* föregår *tàijí*. Denna tolkning representeras historiskt av Lù Jiūyuān (1139–1192) och är i linje med tolkningen att frasen ursprungligen ska vara "ur *wújí* uppstår *tàijí*". Denna tolkning innefattar den klassiska daoistiska föreställningen att varat uppstår ur icke-varat.

1. På grund av plats- och tidsbrist inkluderas inte någon svensk översättning av *Tàijítú shuō* i denna artikel, läsaren hänvisas till Robin R. Wang 2005 (se referenslistan) för en engelsk översättning.

2. Zhūxī var en av de främsta filosoferna under Sòngdynastin och anses av många vara den egentliga grundaren av neokonfucianismen.

3. *Lǐ* är ett centralt neokonfucianskt begrepp, ofta översatt som "princip". I stora drag syftar begreppet på den ordnande princip som styr förändringen i naturen.

B. *Rörelse är yáng, stillhet är yīn (dòngjìng yīnyáng)*. Zhōu Dūnyí skriver:

Då *tàijí* sätts i rörelse uppstår *yáng*, då rörelsen når sin maxpunkt uppstår stillhet, stillhet genererar *yīn*. Då stillheten når sin maxpunkt återgår den i rörelse. Rörelse och stillhet avlöser varandra och blir varandras grund. Genom distinktionen mellan *yīn* och *yáng* uppstår de två formerna [himlen och jorden].

Zhōu Dūnyí presenterar ovan tanken att rörelse ger upphov till *yáng* och stillhet ger upphov till *yīn*. *Tàijí* är alltså inte en statisk substans, utan innefattar både rörelse och stillhet. På grund av den rörelse och stillhet som finns inneboende i *tàijí* uppkommer de två krafterna *yīn* och *yáng*, vilka trots sitt motsatsförhållande är ömsesidigt beroende av varandra och avlöser varandra, likt två sidor av ett snurrande hjul. Genom denna förklaring löser Zhōu Dūnyí problemet om hur *tàijí* genererar *yīn* och *yáng*, ett problem som tidigare inte hade fått ett tillfredsställande svar. Den rörelse och stillhet som finns inneboende i *tàijí* är däremot inte det vi vanligtvis tänker oss som rörelse och stillhet utan bör ses som en sorts stillhets- och rörelsepotential, vilket senare utvecklas till stillhet och rörelse i sin mer konkreta form.

C. *De Fem faserna och de tio tusen tingen (wǔxíng wànwù)*. Ur föreningen och växelverkan mellan *yīn* och *yáng* uppstår de fem faserna (*wǔxíng*). De fem faserna (ofta översatt som "de fem elementen") är ett tidigt begrepp inom kinesisk filosofi. De fem faserna syftar på fem grundläggande materiella urämnen: vatten, eld, trä, metall, och jord. Teorin om fem faser återspeglar hur tidiga kineser förstod tillvarons mångfald som ett samspel mellan fem grundläggande materiella ämnen. Då de fem faserna föder varandra och övergår i varandra påminner de mer om dynamiska faser än om statiska element. I Zhōu Dūnyís filosofi är de fem fasernas funktion att vara en länk mellan *yīn* och *yáng* och de tio tusen tingen (dvs. allting i tillvaron). *Yáng* kraften är den grundläggande drivkraften i tillvaron, som ger upphov till de tio tusen tingen. *Yīn* är den kompletterande kraften som fullbordar tingen och för ting av samma slag samman. Föreningen mellan *yīn* och *yáng* ger upphov till metall, trä, vatten, eld och jord. Eftersom de fem faserna uppkommer ur *yīn* och *yáng* besitter de också egenskaperna stillhet och rörelse. På grund av rörelseegenskapen hos de fem faserna uppkommer mångfalden i tillvaron; och på grund av stillhetsegenskapen bevarar varje ting sin identitet och sina kännetecken. Tillvarons förändring och stabilitet förklaras båda som resultatet av en balans mellan rörelse och stillhet (*yīn* och *yáng* aspekten) hos de fem faserna.

D. Att upprätta den högsta moraliska standarden (*lì rén jī*). Att upprätta den högsta moraliska standarden är det moraliska idealet för Zhōu Dūnyí. Den moraliska delen av Zhōu Dūnyís filosofi är härledd från hans kosmologiska tankar ovan. Universums ursprung är också ursprunget till mänskliga värden och moraliska normer. Gott och ont har en naturlig plats i världen. Zhōu Dūnyí skriver:

Endast människan erhåller de ädlaste egenskaperna [av de fem faserna] och är därför den mest intelligenta varelsen. Människans form uppstår och i sinnet utvecklas förmåga till vetande. De fem moraliska egenskaperna⁴ i den mänskliga naturen uppkommer i kontakten med den externa världen, vilket gör att gott och ont kan särskiljas, och allehanda mänskliga spörsmål uppkommer.⁵

Denna del av *Tàijítú shuō* skiljer sig en del från den första halvan av texten som tar upp den kosmologiska filosofin. Däremot innebär dessa skillnader inte någon motsättning; själva syftet med Zhōu Dūnyís kosmologi är att ge en metafysisk grund för den konfucianska moralen. Zhōu Dūnyís moraliska standard innefattar två delar: (a) Att utveckla följande fyra dygder: att följa medelvägens princip (*zhōng*), korrekthet (*zhèng*), medmänsklighet (*rén*), och rättrådighet (*yì*); (b) Att släppa begär och kultivera stillhet (*zhǔjìng wúyù*).

(a) Att utveckla de fyra dygderna. Zhōu Dūnyí fortsätter resonemanget i citatet ovan:

De vise hanterar dessa spörsmål med hjälp av medelvägens princip [*zhōng*], korrekthet [*zhèng*], medmänsklighet [*rén*], och rättrådighet [*yì*] ([Zhōu Dūnyís egen anmärkning:] för dessa fyra utgör vägen för de vise); samt kultiverar stillhet i sinnet ([Zhōu Dūnyís egen anmärkning:] de vise har släppt sina begär och kan därför kultivera stillhet i sinnet). Genom denna kultivering upprättar de vise den högsta moraliska standarden.

De kinesiska termerna *zhōng*, *zhèng*, *rén*, *yì* som nämns ovan är centrala begrepp i klassisk konfuciansk filosofi. De betecknar fyra dygder som utgör en del av vägen (*dào*) för att nå moralisk fullkomning, vilket är grunden för gott styre och ett harmoniskt samhälle. *Rén* och *yì* är två av de mest centrala begreppen för tidiga tänkare som Konfucius och Mencius. Senare tänkare använde just dessa begrepp för att samman-

4. "De fem moraliska egenskaperna" (*wǔ xìng*) tolkas ofta som "de fem eviga dygderna" (*wúcháng*) som presenterades under Händynastin: medmänsklighet (*rén*), rättrådighet (*yì*), att följa riterna (*lǐ*), visdom (*zhì*), tillit (*xìn*).

5. Detta syftar främst på saker som har med samhällets styre och sociala relationer att göra.

fatta betydelsen av *dào* (den rätta vägen/metoden) i konfucianismen.⁶ *Rén* syftar på ett inre tillstånd av välvilja och medkänsla som riktas mot andra människor; *yì* syftar på att få sina tankar, känslor och handlingar att stämma överens med de moraliska normer och riter som finns i samhället, ofta översatt som "rättrådighet". Relationen mellan *rén* och *yì* förklaras av Dǒng Zhòngshū⁷ (179–104 f.Kr.) som att *rén* handlar om relationen mellan människor, att utveckla välvilja och godhet gentemot andra människor. *Yì* är i stället riktad mot en själv, att kultivera tankar, känslor, motiv etc. så att de är i linje med moraliska normer och principer i samhället. Begreppet *zhèng* syftar främst på rättvisa, att följa ett enligt lagen korrekt och passande beteende i olika situationer. Begreppet *zhōng* har en något specifik betydelse i Zhōu Dūnyís filosofi.

Begreppet *zhōng* kommer från den konfucianska texten *Zhōngyōng* (Läran om medelvägen), där det står:

Det tillstånd som råder innan lycka, ilska, sorg och glädje har väckts kallas *zhōng*. Då dessa tillstånd uppstår men hålls under behärskning och uppkommer i överensstämmelse med vägen [här i betydelsen "moraliska principer"] råder harmoni [*hé*].

Det *zhōng* som nämns här tycks beteckna ett sorts jämviktstillstånd i sinnet som råder innan lycka, ilska, sorg och glädje har uppstått, och en beskrivning av hur dessa känslor bör behäskas då de uppstår. *Zhōng* har denna betydelse även i Zhōu Dūnyís filosofi, men har även en annan betydelse utöver detta som är kopplad till hans tankar om människans natur. Tidiga tänkare som Mencius och Xún Zǐ (310–237 f.Kr) diskuterade huruvida människan i grunden var god (Mencius) eller ond (Xún Zǐ). Det övergick senare i en tremodellsteori där människans natur kan delas upp i flera nivåer. Zhōu Dūnyí delar upp människans natur i fem nivåer där *zhōng* utgör en del vilken han betecknar som det rena goda. Denna godhet ligger bortom det vi vanligtvis tänker oss som godhet, eftersom detta står i relation till och är beroende av sin motsats (ondska), och kan därför inte vara det högsta goda.

De fyra dygderna ovan utgör innehållet i den högsta moraliska standarden. Att utveckla dessa fyra dygder är däremot ingenting vanliga människor klarar av på egen hand, de behöver genomgå en lång process av inre kultivering för att förverkliga detta. Därför kompletterade Zhōu Dūnyí sin moralteori med metoden nedan

6. Ibland förknippas termen *dào* särskilt med daoismen. Den är däremot ett lika centralt begrepp för konfucianismen och andra skolor inom kinesisk filosofi.

7. Dǒng Zhòngshū är en av Kinas viktigaste tänkare, hans tankar sägs vara huvudorsaken till att konfucianismen antogs som statsfilosofi i Kina.

(b) Att övervinna själviska begär och kultivera stillhet i sinnet. De fyra dygderna ovan utgör innehållet i Zhōu Dūnyís moraliska idealtillstånd. Metoden för att förverkliga och bibehålla dessa dygder utgörs av att övervinna själviska begär och kultivera stillhet i sinnet. Den kinesiska frasen för detta är *zhǔjìng wúyù* vilken har sitt ursprung i den daoistiska filosofin. Lǎozǐ skriver i *Dàodé jīng* (vers 16):

Tomheten bör kultiveras till det yttersta, stillheten bör bevaras.

Både daoismen och buddhismen använder sig av begreppet *jìng* (stillhet). Zhōu Dūnyí lånar detta begrepp för att beskriva metoden för självkultivering. *Jìng* är ett tillstånd som utmärks av tomhet, stillhet och klarhet. Ur ett kosmologiskt perspektiv finner *jìng* sin motsvarighet i aktiviteten hos *tàijí*. Denna aktivitet karaktäriseras med frasen "icke-tänkande, icke-handlande" (*wúwéi*), vilket syftar på den spontana (icke-konstlade) aktiviteten som utmärker naturliga processer. *Jìng* är alltså ingenting som enbart begränsar sig till människans väg, utan utmärker själva aktiviteten i *tàijí*, och då de vise kultiverar och förespråkar kultivering av stillhet är de i överensstämmelse med himlens väg. Zhōu Dūnyís egen förklaring till hur vi kultiverar stillhet är "att släppa sina begär" (se citatet under punkt ett). Kultivering av stillhet sker genom att man lösgör sig från själviska begär och impulser. Enligt många tolkare är detta en buddhistisk influens hos Zhōu Dūnyí, och vissa neokonfucianska tänkare fick kritik för att avvika för mycket från den tidiga konfucianska läran.

Som vi ser i diskussionen ovan är den mänskliga moralen grundad på samma principer som utmärker *tàijí* och styr förändringen i naturen. Målet med Zhōu Dūnyís kosmologi är just att finna metafysiskt stöd för sin moralteori.

3. AVSLUTNING

I kinesisk tradition var det vanligt att höja trovärdigheten på sin egen teori genom att stödja sig på någon klassisk text med auktoritativ status. Enligt Zhōu Dūnyí är de tankar han presenterar i *Tàijítú shuō* endast ett förkunnande av grundprincipen i *Yìjīng*. Denna grundprincip är den skapelsekedja som Zhōu Dūnyí beskriver: ur *wújí* uppstår *tàijí* (eller "*tàijí* är identisk med *wújí*", beroende på tolkning); ur *tàijí* uppstår *yīn-yáng* och de fem faserna; växelverkan och rörelsen hos *yīn-yáng* och de fem faserna ger upphov till människan och tingen i världen; den grundläggande naturen hos de fem faserna (och i förlängningen *tàijí*) utgör även människans och tingens grundläggande natur; genom interaktionen med den externa världen lär vi oss särskilja gott och ont; de vise upprättar (med hjälp av denna förmåga) ett moraliskt ideal bestående av

människor som besitter och handlar enligt dygderna medelvägens princip (*zhōng*), korrekthet (*zhèng*), medmänsklighet (*rén*), och rättträdighet (*yì*), samt förkunnar att vägen till detta ideal består i att släppa själviska begär och kultivera stillhet i sinnet.

Ett viktigt kännetecken för kinesisk filosofi, som syns tydligt i Zhōu Dūnyís tankar, är att målet med metafysiska spekulationer inte endast är att nå kunskap om världen. Kineserna såg ytterst sällan kunskap som ett mål i sig, vilket skiljer sig från västerländsk filosofi. Syftet och värdet av metafysiska spekulationer ligger i att de ökar trovärdigheten hos moraliska teorier, vilka i sin tur ses som verktyg för att bygga goda relationer mellan människor, och uppnå ett harmoniskt och välfungerande samhälle. Målet med Zhōu Dūnyís kosmologi är att förklara ursprunget till människan och samhället, i synnerhet människans natur och förmåga att skilja mellan gott och ont, vilken är produkten av de ädlaste egenskaperna i de fem faserna. Genom detta vill Zhōu Dūnyí påvisa hur konfucianismens moraliska principer, så som "de fem eviga dygderna" (se fotnot 4) och de fem banden,⁸ har sin motsvarighet i naturliga företeelser. De är inte blott sociala konstruktioner, därför bör vi värda och följa dessa moraliska principer. Denna strävan att förena moral och metafysik blev väldigt populär bland efterföljande neokonfucianer och är ett av Zhōu Dūnyís främsta bidrag till eftervärlden.

I kinesisk filosofi finns det mig veterligen ingen motsvarighet till "Humes lag", dvs. tesen att man inte kan härleda ett "bör" från ett "är". Himlens ordning representerar det högsta goda, och om vi vill uppnå samma goda tillstånd i samhället är vi tvungna att efterlikna himlen, inget annat alternativ kan överträffa detta. Dessutom ansågs människan, himlen och jorden utgöra tre delar av en enhet, som samtliga står i nära relation till och kan inverka på varandra. Av dessa tre står himlen överst och samtliga delar är underkastad himlens väg, till den grad att katastrofala följder kan uppstå om någon av de tre delarna motsätter sig denna väg. Som vi sett ovan ansågs den himmelska vägen manifestera sig i samhället i form av de konfucianska moralprinciperna. Skulle vi avstå från att följa dessa principer går vi miste om den godhet som finns inneboende i himlens väg. Enligt vissa tänkare, i synnerhet under Händynastin (206 f. Kr.–220 e. Kr.), kan det till och med få katastrofala följder i form av naturkatastrofer. Att något i den moraliska sfären har förankring i naturen (himlens väg) implicerar helt enkelt att vi bör följa det.

8. På kinesiska *wū lún*, de relationer och förhållanden mellan människor som i konfucianismen anses vara grunden för ett fungerande samhälle. De fem banden och deras respektive dygder är: (god) furste och (lojal) undersåte, (kärleksfull) man och (lydig) kvinna, (kärleksfull) far och (respektfull) son, (välvillig) äldre bror och (respektfull) yngre bror, (trofast och hänsynsfull) äldre vän och (trofast och akttningsfull) yngre vän.

LITTERATUR

- Zhāng Dàinián 张岱年. *Zhōngguó zhéxué dà cídiǎn* 《中国哲学大辞典》 (Kinesisk filosofiskt lexikon). Shanghai Lexicographical Publishing House 2014.
- Féng Yǒulán 冯友兰. *Zhōngguó zhéxué jiǎn shǐ* 《中国哲学简史》 2013 (engelsk titel: *A Short History of Chinese Philosophy*). New World Press 2004.
- Bo Mou, red. *History of Chinese Philosophy*. Routledge, 2014.
- Robin R. Wang. "Zhou Dunyi's Diagram of the Supreme Ultimate Explained ('Taijitu shuo'): A Construction of the Confucian Metaphysics". *Journal of the History of Ideas* 66, nr 3, s. 307-23.
- Yáng Zhùcái 杨柱才, Zhèng Xiǎojiāng 郑晓江. *Zhōu Dūnyí zhéxué sīxiǎng yánjiū* 《周敦颐哲学思想研究》 (Analys av Zhōu Dūnyí's filosofiska tankar). The People's Press 2004.